

Sivas Ziya Bey Yazma Eserler Kütüphanesi

Fatih Rukancı*

Ziya Bey Kütüphanesi'ni yaptıran Yusuf Ziya Bey, Hicri 1284, Miladi 1869 yılında Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Babası Sivas eşrafından Mütevellioğlu Mahmut Efendi, annesi Rukiye Hanım'dır. Ziya Bey, Mekteb-i İbtidai, Meteb-i Rüştîye ve Medrese tahsili yaparak oldukça iyi bir eğitim almıştır. Mekteb-i Rüştîye'yi bitirdikten sonra Sivas Mektubi Kalemî'ne girmiş ve mümeyyizliğe kadar yükselerek on üç yıl bu görevde katmıştır. Daha sonra mektupçuluk ve kaymakamlık vekaletlerinde, Milli Eğitim ve Evkaf Müdürlüğü ile üyeliklerinde, Sivas Mekteb-i Sanayi (Sanat Okulu) Öğretmenliği ve Müdürlüğü'nde, Vilayet İaşe Müdürlüğü'nde bulunmuş, yine "Koyulhisar ve Divriği'de memurluk yapmış, Sivas Vilayet Gazetesinde muhabir olarak çalışmıştır. Hicri 1317, miladi 1902 yılında Hicaz demiryolu için yardım toplama kampanyasında gösterdiği başarıdan dolayı madalya almış, daha sonra Sivas Vilayet Meclisi'nde Hamidiye-Hicaz Demiryolu Komisyonu'nda görev yapmıştır.

Meşrutiyet döneminde Osmanlı Mebusan Meclisi'nde mebusanlık yapan Yusuf Ziya Bey 23 Nisan 1920 yılında Atatürk tarafından milletvekili seçilmiş ve Ankara'ya gitmiştir. Kendisi Atatürk'ün ricası ile Sivas Kongresi'ne katılmış ve Cumhuriyet yıllarında da TBMM'de yedi dönem milletvekilliği yapmıştır. Ziya Bey vatansever, mazbut, kitaplara aşırı düşkünlüğü olan sakin yaradılışlı bir insandı. Cumhuriyet ilan edildikten sonra tereddüt etmeden bu yeni rejimi tanımış ve Atatürk aleyhinde hiçbir

teşebbüse katılmamıştır. Ziya Bey, milleti bilgi ve kültürün kalkındıracağı ve yükselteceği düşüncesiyle kendi yeteneklerini kullanarak bu kütüphaneyi açmıştır. Kitaplara olan düşkünlüğü onu özel kitap toplamaya ve devamlı yayınlara abone olmaya itmiştir. Vefat edinceye kadar servetini ve maaşını kitap

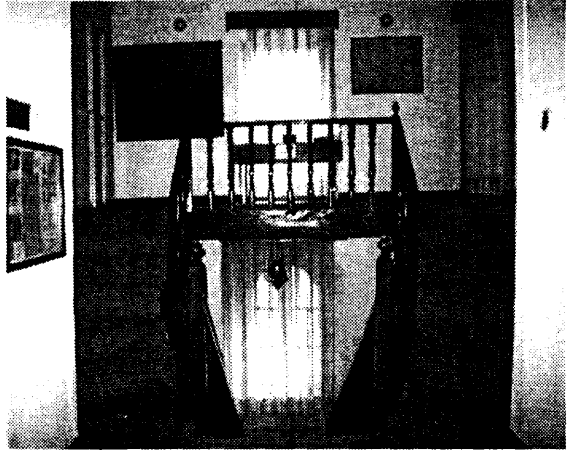
* Arş. Gör. Dr. Fatih Rukancı A.Ü. DTCF Bilgi ve Belge Yönetimi E-posta: frukanci@hotmail.com

almaya ve bu kütüphaneyi geliştirmeye harcamıştır. Birinci devre milletvekilliği yaptığı dönemde Ankara'da arkadaşlarından da kitaplığı için yardım isteğinde bulunmuş ve kitap istemiştir. Bu kitapsever insan, arkasında kendisinin hayırla yad edilmesini sağlayan bir kütüphane bırakarak 19 Temmuz 1943 senesinde seksen yaşında zatüreden vefat ettiği zaman evli ve sekiz çocuk babası idi.

Osmanlı Devleti'nin yıkılış döneminde Yusuf Ziya Bey tarafından maddi ve manevi büyük emek harcanarak oluşturan bu yapı, Sivas halkına hizmet veren iki büyük kütüphaneden biridir. Kurulduğu günden itibaren pek çok eski ve yeni bir çok kitabın girdiği kütüphane, Cumhuriyet Üniversitesi başta olmak üzere Sivas ve çevresinde bulunan okullar için kaynak teşkil etmektedir.

1943 yılında Ziya Bey'in ölümünden sonra vasiyeti gereği kütüphanesinin yönetimi büyük oğluna bırakılmıştır. Alt kattaki altı dükkan ve bir süre çalışan gazeteden alınan kira ile bir memur tutulmuş ve kitaplığa kitap temin edilerek her türlü gideri karşılanmıştır. Ziya Bey döneminde kütüphanede bulunan kitap sayısı 3000 civarında idi. 13 Mart 1978 yılına kadar özel mülk olarak hizmet veren bina, bu tarihten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nce eski eser kabul edilmiştir.

Yapı 1981-82 yılında Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nce onarıma alınarak 1983'de tamamlanmış, alt kattaki altı dükkan yeri Güzel Sanatlar Galerisi, üst katı da yine ihtisas kütüphanesi olarak düzenlenmiştir. Bu dönemde, kütüphanede bulunan kitapların envanteri de çıkarılmıştır. 1983 yılında onarımı tamamlanan bina, tasnif ve diğer teknik işlemlerle yürütülen yoğun bir

çalışına döneminden sonra 16 Nisan 1985 tarihinde okuyucu hizmetine açılmıştır. Günümüzde hizmete devam eden Ziya Bey Kütüphanesi'nin alt katı Dumlupınar Çocuk Kütüphanesi ve Kültür Bakanlığı Kitap Satış Mağazası olarak kullanılmaktadır. Binanın toplam kullanım alanı 197 metrekaredir. Bina, 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ortaya çıkan Batılılaşma hareketleri sonucu ortaya çıkan Geç Osmanlı Mimari yapı tarzına aittir. Kongre ve Jandarma binası, Sanat Okulu Eski Cezaevi ve Selçuk Anadolu Lisesi gibi yapılarla aynı yıllarda aynı mimari tarz içinde yapılmıştır. On yıl arayla yapılan bu binalar, soğuğa ve sıcağa dayanıklı kesme taşlarla yapılmıştır.

Kütüphane iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yazma-matbu eski eserler, ikinci bölümde yeni basma (Latin harfli) eserler bulunmaktadır. Birinci

bölümde el yazması ve matbu olarak eserler vardır. Bu eserlerden 704 tanesi el yazması, 5985 tanesi matbu eski eserdir. El yazması eserler, gizli ilimler, felsefe, astronomi, zooloji, tarih, edebiyat gibi konulara ilişkin olarak yazılmıştır. 704 yazma eserin 138'i Türkçe, 528'i Arapça, 38'i Farsça'dır. Eserlerin çoğunun cildi deri ve kartondur. Birçoğu da ciltsizdir. Birçok eserin Müellif ve Mütercimi bellidir. Talik ve Nesih yazı türü ile yazılmış eserlerin çokluğu dikkati çekmektedir

Tüm yazmalar elektronik ortama aktarılmıştır. Ancak bu işlemler bilgisayar eksikliği nedeniyle kullanıcıya bir avantaj sağlayamamaktadır. Kütüphaneye daha önceden meslekten bir kütüphaneci verilmemesi birçok kayba sebebiyet vermiştir. Kitaplar daha çok yıpranmış, gereken ilgi ve alaka olmadığından bazı eserler kaybolmuştur. Kütüphane dermesinde Arap harfleriyle yazılmış tefsir, hadis, fıkıh, kelam, ahlak, dil, tarih, coğrafya, fizik, kimya, tıp, edebiyat, ekonomi ve hukuk ilimleri konularını kapsayan toplam 5985 kitap, sureli yayınlar (gazete, dergi, mecmualar) ve düsturlar bulunmaktadır. Süreli yayınlar arasında ise Sırat-ı Müstakim, Sebilu'r - Reşat, Şehbal, Beyanu'ı - Hak, Resimli Gazete, Sevimli Gazete, Resimli Perşembe ve Serîde-i Muhakeme bulunmaktadır.

Yeni eserler bölümünde de 11763 civarında kitap bulunmaktadır. Burada bulunan bazı kitaplar paha biçilemeyecek kadar değerlidir. Türkçe dışında Fransızca, Almanca ve İngilizce eserler vardır. Özellikle Fransızca eserler arasında basım tarihi 1839 yılına kadar uzanan eserler bulunur. Fransızca eserlerin fazla olmasının sebebi ise zamanında Fransızca'nın Türkiye'de çok: etkili olması gösterilebilir. Yeni eserler bölümünde genel konular, din, sosyal ilimler, güzel sanatlar, edebiyat, tarih, coğrafya bilimlerini kapsayan kitaplar bulunmaktadır.

Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'ne göre düzenlenen kütüphane, yeni ve eski eserler bölümünde toplam 17256 kitap bulunmaktadır. Yine Belleten Dergisi'nin eski sayıları ve Osmanlıca haritalar da bu kütüphanede mevcuttur.

Kuruma ait özel bir bütçe bulunmamakta, bağlı bulunduğu Sivas İl Halk Kütüphanesi'ne gelen bütçeden yararlanılmaktadır.

Ziya Bey Yazma Eserler Kütüphanesi, Kütüphane Türkiye'deki 13 yazma eser kütüphanesinden birisidir. Binanın yapısal özellikleri ve eserlerin değerliliği düşünüldüğünde ilk 5'e bile girebileceği söylenebilir. Ziya Bey Kütüphanesi çalışma saatleri sabah saat 08:00'dan akşam saat 17:30'a kadardır. Öğle tatilinde Kütüphane hizmete açıktır. Haftada beş gün çalışmakta olup, Pazar - Pazartesi ve resmi tatil günleri hizmete kapalıdır.

Kütüphanede, Sorumlu Yönetici dahil üç memurla okuyucu hizmetleri verilmeye çalışılmaktadır. Memur sayısının yetersiz olması sebebiyle Pazartesi günleri okuyucu hizmetleri verilememekte, diğer mesai günlerinde de okuyucu hizmetlerinde sorunlar yaşanmaktadır. Okuyucu hizmetlerindeki sorunların

giderilebilmesi için, kütüphanenin boş bulunan memur kadrolarına kısa zamanda atamanların yapılması ve ek memur kadroları tahsis edilmesi gerekmektedir.

Pencerelerin orijinal haliyle yenilenmesi ve Sivas şartlarına uygun hale getirilip ısı kaybının önlenmesi, binanın arka cephesinin temizlenmesi ve boş alanların gözden geçirilmesi, dolapların bir kısmının yenilenmesi ve okuyucu masalarının daha uygun hale getirilmesi. Kütüphane çevresindeki ses kirliliğinin önlenmesi ve kütüphane önündeki minibüs durağının kaldırılması kütüphanenin çözülmesi gereken sorunları arasında sayılabilir.

Kütüphanenin modern bir yazma eser kütüphanesi olarak hizmet vermesi için Vali Hasan Canpolat'ın, kütüphaneci ve arşivist Ömer Kuzgun'un bir çok katkısı olmuştur, ve bu konudaki girişimleri özverili bir biçimde devam etmektedir.

